

36. Жуков, К. А. Эгейские эмираты. Основные этапы исторического развития (вторая половина XIII – первая половина XV в.) / К. А. Жуков // Письменные памятники и проблемы истории культуры народов Востока. XVII годичная научная сессия ЛО ИВ АН СССР (доклады и сообщения): в 2 ч. / под. ред. Ю. А. Петросяна. – М.: Наука, Главная редакция восточной литературы, 1983. – Ч. 1. – С. 145–153.

37. Vismara, G. Le relazioni dell'Impero con gli emirati selgiuchidi nel corso del secolo decimoquarto / G. Vismara // Byzantinische Forschungen / hrsg. von P. Wirth. – Amsterdam: Hakkert, 1968. – № 3. – P. 210–221.

38. Todt, K.-P. Kaiser Johannes VI. Kantakuzenos und der Islam: politische Realität und theologische Polemik im palaiologenzeitlichen Byzanz / K.-P. Todt. – Würzburg: Echter, 1991. – 705 s.

39. Finlay, G. A History of Greece under foreign domination / G. Finlay. – Oxford: Clarendon Press, 1877. – 439 p.

(Дата подачі: 29.01.2020 г.)

A. Л. Шулаєў

Галоўны архітэктар РУП «Нацыянальны аэрапорт Мінск», Мінск

A. Shulaeu

Chief architect RUE “National airport Minsk”, Minsk

Код ВАК 07.00.02

ПАРАДНЫ ВЁСЛАВЫ КАРАБЕЛЬ ЖЫГІМОНТА ВАЗЫ Ў КАНТЭКСЦЕ МАРСКОЙ ВЕКСІЛАЛОГІІ

FRONT ROWING SHIP OF SIGISMUND VASA IN THE CONTEXT OF NAUTICAL VEXILLOLOGY

У артыкуле аўтар праводзіць аналіз вексілалагічных аб'ектаў над караблём на жывапісным палотнішчы XVII ст., пры дапамозе якога прыходзіць да высновы аб дзяржаўнай прыналежнасці судна і раскрывае семантычны сэнс кампазіцыі карціны, аўтар прапонуе тэрміналагічную сістэму для апісання марскіх вексілалагічных аб'ектаў.

Ключавыя словы: вексілалогія; марская тэрміналогія; жывапіс; сцяг; карабель.

In the article, the author analyzes the vexillological objects above the ship on the paintings of the 17th century, with the help of which it leads to the conclusion that the vessel belongs to the state and reveals the semantic meaning of the composition of the picture, the author offers a terminological system for describing nautical vexillological objects.

Key words: vexillology; nautical terminology; painting; flag; ship.

Вексілалогія – спецыяльная навуковая гістарычная дысцыпліна, якая вывучае гэтак званыя вексілалагічныя аб'екты (сцягі і аб'екты блізкія да іх па функцыях: харугвы, выпелы, транспаранты, штандары і г. д.), а таксама комплексы ўяўленняў, традыцыяў і рытуалаў датычна сцягоў, інтэрпрэтацыі выяваў вексілалагічных аб'ектаў і іх мастацкіх дэталей ды вобразаў.

Рачное судходства, перадусім, гандлёвае, было распаўсюджанае на гэтых землях яшчэ з часоў Бурштынавага шляху і Шляху з варагаў у грэкі ды мае

старыя карані ў культурнай традыцыі. Разам з тым, такі важны аспект, як сцягі марскіх ды рачных караблёў, на сённяшні дзень амаль ніяк не асэнсаваны і не рэпрэзентаваны ў якасці самастойнай тэмы даследвання і важнай часткі сцягавай спадчыны. Дадзеная праца ставіць сабе за мэту разгляд невялікага аспекту апісанай вышэй праблемы, а менавіта – аналіз вексілалагічных аб’ектаў вёславага карабля вялікага князя літоўскага і караля польскага Жыгімонта IV Вазы на падставе гістарычных крыніцаў.

Тэрміналогія. Першая праблема, якую варта акрэсліць дзеля развязання пастаўленай задачы, – гэта праблематыка корпусу спецыяльнай марской і сушапутнай сцягавай тэрміналогіі. Датычна назваў вексілалагічных аб’ектаў, марскіх і марскіх фартэцыяў, мы маем цалкам запазычаныя тэрміны. Прычым запазычанне адбывалася выпадковым, несістэмным спосабам адразу з некалькіх моваў: французкай, нямецкай, ангельскай, нідэрландскай і інш. Гэтак даўгі вузкі вымпел на мацце ці рэі карабля мог называцца: вымпел (нідэр. *wimpel*), корнет (франц. *cornette*), гідон (англ. *guidon*), штандар (нідэр. *standard*, франц. *estandard*, нов. верх-ням. *standarte* ад старафранц. *estandard*), панон, пеннон, пенонсо (франц. *panon*, *pennon*, *pennonceaux*), пендант (англ. *pendant*, стар-франц. *pendr* ад лац. *pendere*). Больш за тое, як відаць са сказанага вышэй, ня толькі Вялікае Княства Літоўскае і Рускае ды Рэч Паспалітая запазычвалі сцягавую тэрміналогію ад краінаў Еўропы, але і самыя тыя краіны запазычвалі адна ад адной.

З улікам на складзеную сітуацыю ў галіне вексілалагічнай тэрміналогіі, а таксама маючы на ўвазе той факт, што беларуская сцягавая тэрміналогія як элемент навуковага апарату гэтай дысцыпліны яшчэ толькі фармуецца, аўтар паставіў прапанаваць свой набор тэрмінаў на падставе прынцыпаў гістарычнасці (карыстацца з тэрміналогіі тых краінаў, што мелі марскія кантакты з Вялікім Княствам Літоўскім і Рускім ды Рэччу Паспалітай у разглядаемы перыяд) і несупярэчлівасці (прапанаваць такую сістэму, дзе адзін панятак будзе пазначаць адзін вексілалагічны аб’ект).

Ускладняе праблему айчынная сцягавай тэрміналогіі тое, што еўрапейскія сцягавыя сістэмы караблёў:

- фармаваліся працяглы час і ў цэлым, стройная сістэма флотаў сцягоў сфармавалася ўжо ў XVIII ці нават XIX ст.;
- маглі супярэчыць адна адной у флатах розных краінаў, як, напрыклад, брытанская сістэма сігнальных кармавых сцягоў і нідэрландская [1];
- склад і размяшчэнне сцягоў на розных караблях у межах аднаго флоту і нават адной эскадры часта адрозніваліся, што тлумачыцца, на думку аўтара, неабходнасцю «адрозніць сваіх ад сваіх» праз складанне для амаль кожнага карабля свайго адметнага «пашпарту».

З улікам усяго вышэйпералічанага аўтарам прапануецца наступная трохступеньчатая сістэма пазначэння карабельных сцягоў:

- паводле месца размяшчэння сцяга на караблі (а);
- паводле вонкавага выгляду сцяга (б);
- паводле функцыі сцяга (в).

а) паводле месца размяшчэння сцяга на караблі сцягі бываюць:

- насавы ці Бушпрытны (вывешваецца на сцягштоку ці на гары блінда-сценгі, вертыкальнага элемента, што мацуецца да бушпрыта, гарызантальнай ці нахіленай мачты, што выступае ўперад з носа карабля);

- фок-сцяг (вывешваецца на гары фок-мачты);

- грот-сцяг (вывешваецца на гары грот-мачты);

- бізань-сцяг (вывешваецца на гары бізань-мачты);

- кармавы сцяг (вывешваецца на кармавым сцягштоку, традыцыйна называецца Энсін (англ. ensign)) [2]. Існуе версія, што назва энсін – запазычаная ад назвы сцяга аграда марской пяхтуры, якая звычайна размяшчалася на карме карабля і падымала там свой сцяг, у любым разе, на сённяшні дзень тэрмінам энсін прынята пазначаць любы кармавы сцяг.

Трэба сказаць, што на караблях з большай колькасцю мачтаў фок- і бізань-мачты, а таксама бушпрыт застаюцца пры сваіх назвах, а дадатковыя адносяцца да грот-мачты, але з парадкавым нумарам. Гэтак мачты 4-мачтовіка маюць называцца: бушпрыт, фок-мачта, 1-я грот-мачта, 2-я грот-мачта, бізань-мачта. Адпаведна і сцягі, што завешваюцца на такіх, «дадатковых», грот-мачтах маюць называцца: 1-шы грот-сцяг, 2-гі грот-сцяг і г. д.

Апроч пералічаных, маецца мноства іншых спосабаў завешвання сцягоў на карабель, для прыкладу – на ахтэрштаг (канат, што ідзе ад мачты, як правіла, бізань, да кармы), на нок (канец гарызантальнай рэі мачты); такія спосабы ня маюць спецыяльных назваў для сцягоў і маюць акрэслівацца апісальна ці пазначацца ад назвы элемента, на які завешваюцца (ахтэрштаг-вымпел, нок-сцяг і да т. п.).

б) паводле вонкавага выгляду сцягі маюць падзяляцца на:

- сцяг (простакутнае палотнішча з суадносінамі бакоў 1:1, 1:1,5, 1:2 і інш., з двюма і трыма касіцамі або без іх);

- вымпел (выцягнутае палотнішча, што звужаецца ў канцы ды па форме можа быць трохкутным ці трохкутным з двюма касіцамі з суадносінамі бакоў 1:8, 1:14 і інш.) [3];

- брэйд-вымпел (адрозніваецца ад звычайнага вымпела праз большую шырыню палотнішча ды, часта, наяўнасць выявы на палотнішчы) [4];

- падвойны сцяг (варыянт кампазіцыі сцяга, як правіла трыкалора, з гарызантальнымі палосамі, але ў дадзеным выпадку маецца паслядоўны паўтор палосаў так, быццам зшылі два трыкалары адзін над адным);

- патройны сцяг (тое ж, што падвойны сцяг, але паўтор палосаў такі, быццам зшылі тры трыкалары адзін над адным);

Таксама ў гістарычных крыніцах адзначаецца практыка выкарыстання сцягоў з аднолькавай функцыяй, дзе адзін відавочна з’яўляецца паменшанай версіяй другога. Такія сцягі маюць пазначацца ў адпаведнасці з памерам: вялікі/малы; вялікі/сярэдні/малы і да т. п.

в) у практычным сэнсе сцягі адрозніваюцца паводле рэпрэзентацыі наступных функцыяў:

- пазначэнне дзяржаўнай (нацыянальнай) прыналежнасці карабля (такі сцяг традыцыйна называецца Гюйс (ад нідэр. geus) [5], вывешваўся на буш-прыце, ці на фок-мачце, ці проста на найвышэйшай мачце карабля; у Брытанскай імперыі Гюйс называўся – Джэк, апроч Гюйса/Джэка, нацыянальная прыналежнасць карабля адлюстроўвалася, часам, і на Энсіне;

- пазначэнне порта прыпіскі (традыцыйна называецца – Порта прыпіскі сцяг, вывешваецца на адной з мачтаў) [6];

- пазначэнне ўласніка карабля ці службовай асобы або ганаровых гасцей на караблі (напрыклад, адмірала, прэзідэнта, замежнага пасла і г. д.) (традыцыйна называецца Бандэра [7], вывешваецца на кармавым сцягштку, але мог вывешвацца і на адной з мачтаў);

- пазначэнне статусу, у якім на дадзены момант знаходзіцца карабель, вайсковага ці мірнага (у вайсковым статусе такі сцяг меў чырвонае палотнішча з выяваю ці без і назву – Крывавы сцяг [8] ці Вайсковы энсін; у статусе міру сцяг меў альбо белае палотнішча альбо палотнішча ў нацыянальных колерах, альбо ў геральдычных колерах уласніка карабля ці порта прыпіскі (Цывільны энсін ці Гандлёвы сцяг [9]). Вывешваўся сцяг заўжды на кармавым сцягштку);

- вызначэнне наяўнасці і накірунку ветра (дзеля гэтага заўжды выкарыстоўваўся вымпел і праз тое займеў назву Ветравы сцяг [10]; вывешваўся на гары мачтаў, а таксама на ноках рэяў);

- пазначэнне для вайсковага карабля на атрад марской пяхтуры на борце (першапачаткова такі сцяг, як сказана вышэй, магчыма, называўся Энсін, але, дзеля несупярэчлівасці, прапануецца назва Харугва марской пяхтуры. Сцяг такі альбо нідзе не вывешваўся, альбо вывешваўся на кармавым сцягштку ці проста выстаўляўся на карме карабля);

- сігнальныя сцягі (выкарыстоўваліся для падачы сігналаў, вывешваліся як на мачтах, гэтак і на ахтэрштагу ды проста на ўласным трасе, спущаным з гары мачты да борта. Сігнальныя сцягі складаюць зусім асобную групу вексілалагічных аб'ектаў і ў межах дадзенага даследавання не разглядаюцца, за выключэннем Крывавага сцяга (вайсковага энсіна)/Цывільнага энсіна);

- сцяг марской фартэцыі (традыцыйна называецца Цытадэльны сцяг [11] ці Стаяначны сцяг. Другую назву атрымаў праз тое, што першапачаткова існавала практыка пераўтварэння карабля на фартэцыю шляхам стаянкі на якар ці нават наўмыснай пасадкі на мель. Адносіцца да марскіх сцягоў нягледзячы на тое, што фартэцыя як правіла знаходзіцца на беразе. Апроч вышэйпрыведзеных меў традыцыйную назву Гюйс, але, дзеля несупярэчлівасці прапануецца пакінуць назву Гюйс толькі за караблём);

- сцягі вёславых караблёў, як правіла, галераў (могуць сур'ёзна адрознівацца ад марскіх карабельных сцягоў, таму іх прынята выдзяляць у асобную групу, і ў сцягавых табліцах кан. XVII–XVIII стст. яны пазначаюцца праз дадаванне тэрміну «Галерны» [12]).

З вышэйпрыведзенага выводзім, што поўнае пазначэнне сцяга карабля мае мець 3-ступеньчатую формулу, гэтак гюйс, што вывешваецца на грот-мачце мае называцца: гюйс-грот-сцяг (тут мы бачым складнікі: гюйс, сцяг, грот-сцяг); гюйс на бушпрыце – гюйс-джэк-сцяг; выпел на рэі бізань-мачты – рэй-бізань-вымпел ці нок-бізань-вымпел і г. д.

Аналіз карціны. Карціна «Панарама Варшавы з боку раёну Прага». Аўтарам карціны: фламандскі мастак Ян Крысціян Меліх (Jan Christian Melich) [13].

Мал. 1. Карціна Крысціяна Меліха «Панарама Варшавы»

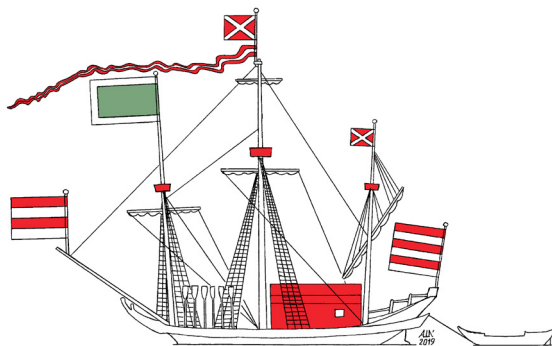
Гісторыя карціны. На сённяшні дзень карціна захоўваецца ў фондах Старой Пінакатэкі ў Манахіюм у Баварыі (Bayerische Staatsgemäldesammlungen, Monachium), акалічнасці таго, як карціна трапіла туды, да канца не высветленыя, але можна памеркаваць, што яна сталася падарункам Ганны Кацярыны Канстанцыі, дачкі Жыгімонта Вазы, па шлюбе ў 1642 г. з Піліпам Вільгельмам Віттэльсбахам альбо Уладзіслава Вазы, сына Жыгімонта, падчас наведвання ў 1624 г. Максыміліяна Віттэльсбаха [14]. Доўгім часам пра карціну не было вядома, аж пакуль у 1938 г. яе не адкрыў прафесар Марыян Маралоўскі (Marian Morelowski). У 1950 г. дакладная копія карціны, намаляваная Хайнрыхам Кроппам (Heinrich Kropp), была прывезена ў Варшаву, дзе і экспануецца дасюль [15]. Арыгінал жа наведваў Варшаву ўпершыню з XVII ст. толькі ў гэтым годзе ў межах выставы, прысвечанай польскай галіне роду Вазаў.

На карціне маецца вялікі надпіс па-нямецку: «Варшава. Улетку 1624 г. Каралевіч Уладзіслаў IV Ваза, брат Ганны Кацярыны Канстанцыі, гасцяваў у Манахіюм. Быў тут годна прыняты баварскім электарам Максыміліянам I Віттэльсбахам». Паводле гэнага надпісу, а таксама на падставе выявы (найперш, дэталю Варшаўскага каралеўскага палаца) з карціны можна датаваць жывапіснае палотнішча перыядам паміж 1619-м і 1624 гадамі.

На карціне мы бачым трохпланавую кампазіцыю: на першым плане бераг ракі Віслы, на якім сядзіць мастак (верагодна, гэта сам аўтар карціны) і малое, праваруч ад яго стаіць малады чалавек у шляхецкім строі ды трымае шпагу (частка даследчыкаў апазнала ў ім сына Жыгімонта Вазы – Уладзіслава Вазу ў юнацтве) [16], на трэцім плане мы бачым панараму маста Варшавы, сярэдні план складае рака Вісла, па якой плывуць караблі са збожжам і плыт

(леваруч), ветразнікі і паромы (праваруч), парадны карабель пад усімі сцягамі (па самым цэнтры і ракі і карціны).

Тып карабля і яго сцягі. Карабель па цэнтры карціны адносіцца да трох-мачтавага, не лічачы бушпрыта, беспалубнага ветразніка з нізкай пасадкаю борта і з размяшчэннем на ім вёславай каманды з 12 чалавек не лічачы рулявога. Корпус карабля – вузкі, што відаць па тым, як блізка сядзяць грабцы левага і правага бартоў. Надбудовы адсутнічаюць, заміж іх бліжэй да кармы маецца шацёр укрыты чырвоным палотнішчам, шырынёй роўны да шырыні карабля. На карціне карабель ідзе супраць плыні ракі Віслы на вёславай хадзе з апушчанымі ветразямі, мы можам пабачыць фок-рэю на фок-мачце, грот-рэю і грот-марсель-рэю на грот-мачце, бізань-рэю на бізань-мачце, на бушпрыце, тым часам, адсутнічае блінда-сценьга і блінда-рэя. Паводле рэяў на мачтах можна пералічыць такелаж карабля: клівер паміж бушпрытам і фок-мачтаю, Фок на фок-мачце, Грот і Грот-марсель на грот-мачце, касы Бізань на бізань-мачце (Бізань-стаксель). На падставе сумы прыкметаў, а менавіта: нізкай пасадкі борта, шасці параў вёслаў, кармы, вышэйшай за нос, адсутнасці надпалубных надбудоваў можна асцярожна акрэсліць тып карабля як Каік (таксама называўся Кайка). Каік (ад тур. *kaуik* – човен) невялікі ветразева-вёславы карабель, які таксама называўся паўгалераю. Кайкі абсталёўваліся 12 парамі вёслаў і маглі ўзбройвацца адной гарматкаю на носе ды адносіліся да рачнога тыпу карабля [17] Таксама дадзены тып карабля можна аднесці да Баркаса [18].

Мал. 2 Парадны вёславы карабель з карціны К. Меліха

Паводле сваёй канструкцыі апісаны карабель не мог быць купецкім транспартным суднам, бо, па-першае, праз малую пасадку не меў палубы, па-другое, уся яго прастора была занята пад каманду грабцоў, шацёр ды невялікую пляцоўку на карме дзеля размяшчэння рулявога ды карабельнага камандзіра. Арганізаваная такім спосабам карабельная прастора выключала магчымасць правозу на ёй грузаў, асабліва гэта заўважна праз параўнанне апісанага тут карабля з трыма транспартнымі купецкімі вёславымі караблямі,

што пlying насустрач, – у іх ад паловы да дзвюх трацінаў карабельнай прасторы займае збожжа, рэшту – невялікая кармавая жылая надбудоўка да месцы грабцоў, што сядзяць паабাপал ад насыпанага збожжа. Нават рулявыя на купецкім транспартным караблі стаяць на даху кармавой надбудоўкі, каб вызваліць больш месца для груза.

Да вышэйсказанага можам дадаць надзвычай рэпрэзентатыўную сістэму карабельных сцягоў, над караблём узнятыя 6 вексілалагічных аб’ектаў:

а) бушпрытны-гюйс-сцяг на сцягштоку з суадносінамі бакоў 1/1,3, падзелены на 4 роўнашырокія гарызантальныя паласы: чырвоную, белую, чырвоную і белую;

б) фок-сцяг, салатавы ці блакітны, з белаю акантоўкай па трох баках, з суадносінамі бакоў 1/1,5 (шырокае пустое аднастайнае поле без члянэнняў прыводзіць да высновы, што па цэнтры палотнішча меўся быць герб уласніка карабля, не паказаны з прычыны малога маштаба выявы);

в) грот-сцяг з суадносінамі бакоў 1/1,3, чырвоны з белым Андрэеўскім крыжом;

г) трохкутны грот-вымпел з суадносінамі бакоў 1/35, падзелены на 3 роўнашырокія гарызантальныя паласы: чырвоную, белую і чырвоную;

д) бізань-сцяг з суадносінамі бакоў 1/1,3, чырвоны з белым Андрэеўскім крыжом, без акантоўкі;

е) энсін з суадносінамі бакоў 1/1, падзелены на 6 роўнашырокіх гарызантальных палосаў: 3 чырвоныя і 3 белыя папераменна.

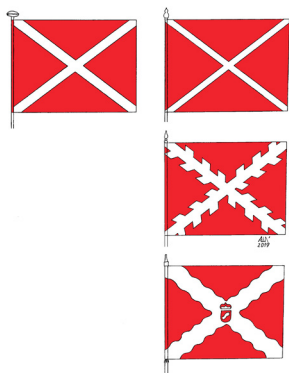
Дзеля развязання пытання аб прыналежнасці карабля трэба правесці аналіз сістэмы сцягоў на ім. Характэрнымі тут ёсць:

1) грот- і бізань-сцягі з белым Андрэеўскім крыжом на чырвоным полі;

2) гюйс, энсін і грот-вымпел з чаргаваннем гарызантальных роўнашырокіх белых ды чырвоных палосаў.

Сцягі з белым Андрэеўскім крыжом на чырвоным полі. Гістарычныя крыніцы, звязаныя з Рэччу Паспалітай, датаваныя з пач. XVII па пач. XVIII ст. паказваюць на шырокую практыку выкарыстання такіх сцягоў у шматлікіх, але тыпалагічна тоесных варыянтах, напрыклад: у складзе ўрачыстай працэсіі з нагоды зашлюбінаў Жыгімонта Вазы ў 1605 г. на чале гайдуцкай харугвы [19] і пяхотнай харугвы эха краўцоў места Кракава [20]. Сустрэкаем два такія сцягі ў складзе ўрачыстай працэсіі пры ўездзе ў Гданьск вялікай княгіні і каралевы Людвікі Марыі Ганзагі 11.02.1646 г. на карціне Барталамея Мільвіца (Bartłomiej Milwitz) [21]. Бачым такі сцяг на чале пяхотнага атрада на выяве з аблогаю Пскова 01.12.1581 г. (малюнак – копія XVIII ст. з ранейшай выявы) [22]. Мы знаходзім пэўную колькасць такіх сцягоў сярод трафейнай калекцыі Вайсковага музея ў Стакгольме, прычым узятых ўсе былі падчас войнаў Швецыі з Рэччу Паспалітай ды пазначаныя ў каталогу адпаведным чынам (ідэнтыфікацыйныя нумары экспанатаў у каталогу Дзяржаўнай трафейнай калекцыі (Statens Trofésamlings katalog): AM.084065, AM.084064, AM.080824, AM.084091).

Сцягі з белымі і чырвонымі гарызантальнымі палосамі. Гістарычныя крыніцы, звязаныя з Рэччу Паспалітай, датаваныя з пач. XVII ст. паказваюць на шырокую практыку выкарыстання такіх сцягоў з рознай колькасцю палосаў, асабліва ў гістарычны перыяд, звязаны з караляваннем роду Вазаў, напрыклад, у складзе ўжо згаданай вышэй працэсіі ў 1605 г. у руках кароннага харужага Себасцьяна Сабескага [23], яго ж – у складзе трафейнай калекцыі ў Стакгольме разам з яшчэ двума падобнымі (ідэнтыфікацыйныя нумары экспанатаў у каталогу Дзяржаўнай трафейнай калекцыі (Statens Trofésamlings katalog): AM.084018, AM.084144, AM.084042). Такі сцяг мы сустракаем на іншай карціне Крысціяна Меліха, што паказвае капітуляцыю маскоўскага войска перад Уладзіславам Вазам пад Смаленскам [24]. Нарэшце, менавіта такі тып сцягоў мы бачым над караблямі Рэчы Паспалітай на медзярыце Піліпа Янсэна (Philipp Janssen), датаваным 1628 годам [25].

Мал. 3. Схема тыпалагічнай варыятыўнасці сцяга з Андрэўскім крыжом у Рэчы Паспалітай у XVII-XVIII стст. Леваруч: сцяг з параднага вёславага карабля на карціне К. Меліха (1619-1625); праваруч згар-долу: Гайдучкая харугва з урачыстай працэсіі пр'ездзе ў Кракаў Жыгімонта Вазы (1605), Пяхотная харугва з урачыстай працэсіі пр'ездзе ў Гданьск Людвікі Марыі Ганзагі (1646), пяхотная харугва з трафейнай калекцыі Вайсковага музея ў Стакгольме (XVII ст.).

Заклучэнне. Датychна выяўленага на карціне Крысціяна Меліха вёславага карабля, паводле сумы прыкметаў і на падставе аналізу вексілалагічных аб'ектаў, можна зрабіць вывад аб яго дзяржаўнай прыналежнасці да Рэчы Паспалітай, і больш за тое, акрэсліць яго як парадны вёславы карабель Жыгімонта Вазы. Пры гэтым, фок-сцяг карабля меў несці на сабе асабісты герб манарха.

Семантычна-ідэалагічнае пасланне разглядаемай карціны мае трохпланавы характар, дзе перш план паказвае неабжытую прастору берага з людзьмі на ім, мастака пры працы, каралевіча Уладзіслава Вазу ў якасці мецэната; трэці план паказвае Варшаву як сімвал абжытай прасторы, якая дамінуе ў карціне ды з'яўляецца квінтэсенцыяй дзейнасці ўсіх людзей; другі ж план паказвае

хуткаплынную раку, па якой супраць плыні ідзе карабель Вазаў пад усімі сцягамі і сімвалічна злучае першы і трэці планы, гэта значыць, паасобных людзей на першым плане і горад, неабжытую і абжытую прасторы, паказвае карабель Вазаў як сімвалічны мост.

Вексілалагічная спадчына Рэчы Паспалітай і марская вексілалогія, як яе складовая частка, з'яўляюцца каштоўным рэсурсам для вывясвятлення эстэтычных густаў эпохі, сімвалічна-семантычнага сэнсу выяўленчых крыніцаў і, нарэшце, важнай дадатковай крыніцай для аналізу гістарычнага кантэксту пры ўмове наяўнасці комплекснага падыходу і адпаведнага навуковага апарату.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. *Huflejt, M.* Bitwa pod Oliwa 1627, fakty i mity. – Olsztyn: Wyd-wo Mantis, 2019. – S. 86–87.
2. Энсін (англ. *ensign* ад лац. *insignia*) паводле: Dictionary of Vexillology: Ensign // FOTW Flags Of The World website [Electronic resource]. – 2020. – Mode of access: <https://www.crwflags.com/fotw/flags/vxt-dve2.html#ensign>. – Date of access: 18.01.2020.
3. Вымпел (нідэр. *wimpel*) паводле: Dictionary of Vexillology: Ensign // FOTW Flags Of The World website [Electronic resource]. – 2020. – Mode of access: <https://www.crwflags.com/fotw/flags/vxt-dvw2.html#wimpel>. – Date of access: 18.01.2020.
4. Брэйд-вымпел (нідэр. *brede wimpel*, англ. *broad pennant*) паводле: Dictionary of Vexillology: Ensign // FOTW Flags Of The World website [Electronic resource]. – 2020. – Mode of access: <https://www.crwflags.com/fotw/flags/vxt-dvw2.html#wimpe>. – Date of access: 18.01.2020.
5. Гюйс (нідэр. *geus*) паводле: Слоўнік іншамовных слоў: у 2 т. / А. М. Булыка. – Мінск: БелЭн, 1999. – Т. 1: А–Л. – 1999. – 736 с. – С. 411.
6. Порта прыпіскі сцяг паводле: Флажный этикет и ритуалы // vexillographia.ru [Электронный ресурс]. – 2013. – Режим доступа: <http://www.vexillographia.ru/etiket.htm>. – Дата доступа: 18.01.2020.
7. Бандэра (ад франц. *bannière*) паводле: *Słownik francusko-polski. Dictionnaire français-polonais.* – Warszawa: Księgarnia B. Behr, 1843. // archive.org [Electronic resource]. – Mode of access: https://archive.org/stream/sownikfrancuskop00berl/sownikfrancuskop00berl_djvu.txt. – Date of access: 18.01.2020.
8. Крывавы сцяг (нідэр. *bloedvlag*, англ. *bloody flag*, ням. *Blutflagge*, швед. *blodsflaggan*, дац. *blodflag*.) паводле: *Huflejt, M.* *Dextera Domini, czyli o rzekomej banderze królewskiej Zygmunta II Augusta* // bronibarwa.org [Electronic resource]. – 2017. – Mode of access: <https://www.bronibarwa.org.pl/artikul-marian-huflejt-dextera-domini-czyli-o-rzekomej-banderze-królewskiej-zygmunta-ii-augusta>. – Date of access: 15.01.2020.
9. Гандлёвы (у арыгінале па-французку: *Marchand*) паводле: *Mortier, Pieter (Pierre)* *Gravure ancienne avec neuf pavillons de France* // *Vervolg van de Neptunus, of Zee Atlas van de Nieuwe Zee-kaarten; ...* Amsterdam, P. Mortier, 1700 (Koeman, M. Mor 8) [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.sanderusmaps.com/detail.cfm?c=17005>. – Date of access: 18.01.2020.
10. Ветравы (ад англ. *wind vane*) паводле: Dictionary of Vexillology: Ensign // FOTW Flags Of The World website [Electronic resource]. – 2020. – Mode of access: <https://www.crwflags.com/fotw/flags/vxt-dvw2.html#windvane>. – Date of access: 18.01.2020.
11. Цытадэльны/стаяначны (ад англ. *fortress flag*) паводле: Dictionary of Vexillology: Ensign // FOTW Flags Of The World website [Electronic resource]. – 2020. – Mode of access: <https://www.crwflags.com/fotw/flags/vxt-dvf6.html#fortressflag>. – Date of access: 18.01.2020.

12. Галерны (у арыгінале па-французку: Galere) паводле: Mortier, Pieter (Pierre) Gravure ancienne avec neuf pavillons de France // Vervolg van de Neptunus, of Zee Atlas van de Nieuwe Zee-kaarten; ... Amsterdam, P. Mortier, 1700 (Koeman, M. Mor 8) [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.sanderusmaps.com/detail.cfm?c=17005>. – Date of access: 18.01.2020.
13. Меліх Крысціян (Melich, Christian) (жывапісец ?–1655). «Панарама Варшавы», 1619-25 г.г. Холст, алей. Старая Пінакатэка ў Манахіюм, Баварыя. Памеры 87 × 265 см.
14. Klaputh, E. Obrazy Warszawy / E. Klaputh // dziennik.com [Electronic resource]. – 2014. – Mode of access: <http://dziennik.com/archiwum/przeglاد-polski/obrazy-warszawy>. – Date of access: 07.02.2020.
15. Almanach Muzealny. – Warszawa: Muzeum historyczne m.st. Warszawy, 2007. – Т. 5 – S. 251, 253.
16. Bernatowicz, T. Ambicje terytorialne Wazów i symbole królewskiego panowania w krajobrazie / T. Bernatowicz // Orzeł i Trzy Korony. Sąsiedztwo polsko-szwedzkie nad Bałtykiem w epoce nowożytnej (XVI–XVIII w.), kat. wyst., red. K. Połujan, Zamek Królewski w Warszawie, 2002, s. 71. паводле: http://docplayer.pl/5952462-Ambicje-terytorialne-wazow-i-symbole-królewskiego-panowania-w-krajobrazie.html#download_tab_content.
17. Самойлов, К. И. Морской словарь / К. И. Самойлов. – М. ; Л.: Военно-морское издательство НКВМФ СССР, 1939. – Т. I. – С. 392.
18. Guzek, K. J. Parady barkas króla Szwecji «Vasaorden» i jego oflagowanie / K. J. Guzek // weksylogia.pl [Electronic resource]. – 2011. – Mode of access: <https://www.weksylogia.pl/publikacje/Parady-barkas-króla-Szwecji-Vasaorden-i-jego-oflagowanie.pdf>. – Date of access: 12.01.2020.
19. Brzezinski, R. Polish armies 1569–1696 (1) / R. Brzezinski, A. McBride. – Hong Kong: Bookbuilders Ltd, 1991. – P. 42. – (Men-at-arms, 184).
20. Brzezinski, R. Polish armies 1569–1696 (2) / R. Brzezinski, A. McBride. – Hong Kong: Bookbuilders Ltd, 1991. – P. 23. – (Men-at-arms, 184).
21. Мільвіц, Барталамей (Milwitz, Bartholomäus) (жывапісец 1580–?). «Уезд каралевы Марыі Луізы Ганзагі ў Гданьск 11 лютага 1646 г.», пасля 1646 г. Дошка, алей. Зборы Вавельскага замка, Кракаў. Памеры 69,5 × 92 см.
22. Mackiewicz, M. Szabla Batorego kunsztowny oręż pogromcy Iwana Groźnego ze zbiorów Muzeum wojska polskiego w Warszawie / M. Mackiewicz // historiaposzukaj.pl [Electronic resource]. – 2014. – Mode of access: <https://www.historiaposzukaj.pl/assets/media/Wiedza/Obiekty/3.png>. – Date of access: 06.02.2020.
23. Wjazd do Krakowa Zygmunta III i arcyksiężniczki Konstancji 1592r. // projekt-wisloujscie.pl [Electronic resource]. – 2019. – Mode of access: <http://projekt-wisloujscie.pl/index.php/2019/03/04/2575>. – Date of access: 15.01.2020.
24. Меліх Крысціян (Melich, Christian) (жывапісец ?–1655). «Капітуляцыя Міхаіла Шчына пад Смаленскам у 1634 г.», 1640-я г.г. Холст, алей. Зборы Нацыянальнага музея ў Варшаве, на дэпазіце ў Каралеўскім палацы ў Варшаве, Варшава.

(Дата падачы: 20.02.2020 г.)